

Збірник наукових праць «Професійно-мистецька школа у системі національної освіти України» : II Міжнародна науково-практична конференція. – Запоріжжя : «Дніпровський металург», 2012. – С. 45-50.

УДК 008:39

Білоусенко І.В.

м. Херсон, Україна

ПРОФЕСІЙНА ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА ХЕРСОНЩИНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ РЕГІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація

Стаття присвячена питанням вивчення регіональної культури як структуроутворюючого елемента національної культури на прикладі розвитку хореографічного мистецтва Херсонщини.

Ключові слова: хореографічне мистецтво, хореографічна культура, національна культура, регіональна культура, регіон.

Аннотация

Статья посвящена вопросам изучения региональной культуры как структурообразующего элемента национальной культуры на примере развития хореографического искусства Херсонщины.

Ключевые слова: хореографическое искусство, хореографическая культура, национальная культура, региональная культура, регион.

Annotation

Article is devoted to the study of regional culture as a structure-forming element of national culture on the example of choreography Kherson.

Keywords: choreography, danceculture, nationalculture, regionalculture, region.

Постановка проблеми у загальному вигляді... процеси регіонального структурування соціокультурного простору породжують необхідність вивчення розвитку регіонів в різних аспектах: в геополітичному (в контексті проблем глобалізації та регіоналізації), в соціологічному (аналізується діяльність певних соціальних груп), в історико-краєзнавчому (описуються специфічні особливості життя на даній території), демографічному (розглядаються проблеми розселення населення, розміщення трудових ресурсів, характер та динаміка міграції).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... концептуальні підстави для вивчення проблем регіональної культури відображені в працях російських філософів М. Бахтіна, М. Бердяєва, Л. Гумільова, Д. Лихачова, Ю. Лотмана, Г. Федотова та культурологів Ф. Гребнера, А. Кребера, Л. Фробеніуса, М. Херсковіца. Розуміння сутності феномену регіональної культури сприяють роботи Т. І. Арцибашева, Ю. В. Величко, В. В. Дементьєвої, Д. І. Замятіна. Великий внесок у розробку концептуальних засад регіональної культурології внесла І. Я. Мурзіна, яка аналізує феномен регіональної культури як особливого буття загальнонаціональної культури та самосвідомості регіонального співтовариства. Формуванню культури на регіональному рівні приділяли увагу такі вчені як А. Дзундза, Т. Заславська, Я. Корнаї, Я. Кузьмінов, В. Макеева, А. Моль, В. Радаєв, Р. Ривкіна, Г. Соколова та інші. Серед вітчизняних науковців, що вивчають регіональну типологію культури, слід назвати Н. Миропольську, Е. Белкіну, Т. Ярошенко, Я. Верменич. Етнорегіональне буття етносів розглядають в своїх роботах О. Ануфрієв, О. Болдецька, О. Нельга, А. Пономарьов, Т. Рудницька.

Формування цілей статті... вивчення регіональної культури як структуроутворюючого елемента національної культури на прикладі розвитку хореографічного мистецтва Херсонщини.

Виклад основного матеріалу... національна культура зорієнтована на відтворення і розвиток матеріальних і духовних цінностей народу та передачу їх молоді. Вона є джерелом національної самосвідомості, світорозуміння, акумулює етичну своєрідність українського народу, формує національний характер. У ній виявляються особливості художньої творчості, традиції народу, неповторність мови. Розвиток України як самостійної держави змінює світогляд людини, що вимагає запровадження наповнених новим змістом інноваційних технологій освіти й виховання.

За визначенням О. В. Спірідонової регіональна культура - це комплекс складних параметрів взаємодії універсального і локального в конкретній культурі, який визначають як відповідний до певного геокультурного ареалу.

Як зазначає М. Г. Островська поняття регіон є предметом досліджень різних наук, в тому числі економіки, соціології, міжнародних відносин, географії, політології, історії, культурології. Незважаючи на відмінності у дефініціях регіону від авторів різних наукових дисциплін, існує одноголосність, що він характеризується як конкретний простір, який можна чітко виділити за певною системою соціальних, економічних, природних і культурних ознак. Отже, регіон прив'язаний до місця; у традиційному вузькому значенні він становить частину державної території, яка відрізняється певними специфічними ознаками. Регіональна культура як частина культурної системи держави формується, розвивається і функціонує як явище, що має конкретні географічні координати, свій географічний простір, тому що регіону як таксономічній конкретній територіальній одиниці притаманна своєрідність культурно-історичних процесів і відносно стійкі риси соціально-економічного розвитку. Культура кожного регіону має велике значення для розуміння її дослідниками як реальності, що охоплює безліч еволюційних та трансформаційних процесів людської історії.

Одним з багатоаспектних явищ культурного простору людства є хореографічна культура. Під хореографічною культурою сьогодні розуміють масштабний конгломерат усього, що пов'язане із танцем у мистецькій сфері (власне танці, діяльність балетмейстерів, танцівників тощо), педагогічній (багатоступенева хореографічна освіта; діяльність педагогів, викладачів хореографії; створення підручників, посібників з теорії та методики викладання хореографічних дисциплін, окремих видів хореографії, окремих танців тощо), тісно пов'язаній з нею науковій (дослідження історії та сучасних процесів у хореографії з різних позицій, розробка теоретичних питань хореографії), соціальній (виконання танців у побуті, в системі дозвілля) та інших сферах.

Херсонщина є унікальним історико-культурним регіоном з надзвичайно глибокими культурно-мистецькими традиціями та розвинутою мережею закладів культури та мистецтв, одним із основних завдань яких є підтримка та розвиток регіональної культури.

Саме для цього була і прийнята Регіональна програма розвитку культури, мистецтва і туризму в Херсонській області на 2011 – 2015 роки. У цій Програмі враховані завдання, визначені Законом України «Про культуру» та іншими законами України, указами Президента України та урядовими документами, а також рекомендації постійної комісії з питань духовності, культури, релігій, засобів масової інформації, зв'язків з громадськими організаціями і політичними партіями обласної ради з розгляду виконання вищезазначених програм.

Метою Регіональної програми розвитку культури, мистецтва і туризму в Херсонській області на 2011 – 2015 роки є підвищення ефективності діяльності закладів культури і мистецтва області, забезпечення реалізації прав громадян на доступ до інформації, здобуття мистецької освіти, залучення до культурних цінностей і духовних надбань.

Основні завдання програми:

- створення умов для функціонування базової мережі закладів культури місцевого рівня, надання якісних культурних послуг для всіх верств населення, особливо дітей та юнацтва;
- державна підтримка професійного мистецтва;
- збереження та актуалізація нематеріальної культурної спадщини, розвиток народних художніх ремесел;
- забезпечення охорони, збереження і використання культурної та археологічної спадщини;
- сприяння розвитку туризму в регіоні.

Аналіз соціокультурної ситуації в регіоні свідчить про те, що, незважаючи на економічні умови, у цілому вдалося зберегти мережу установ

культури і мистецтва, навчальних закладів, забезпечити підтримку діяльності провідних професійних та аматорських колективів області.

Найбільш популярним видом самодіяльного мистецтва є хореографія, адже хореографічне мистецтво – це синтетичне мистецтво. Тут злилися в єдиному потоці танець і пантоміма, музика й поезія, скульптурні пози і пластика рухів та драматургія літературного твору.

Державна політика у галузі культури на регіональному рівні реалізується через мережу культурно-мистецьких установ. Мережа цих закладів складає: 442 заклади культури клубного типу, 473 публічні бібліотеки, 2 обласних театри, обласна філармонія, 6 музейних установ, 36 шкіл естетичного виховання, музичне училище та училище культури.

В галузі культури та мистецтва Херсонщини працює близько 5 тисяч осіб. Майже третина з них професійні хореографи. З метою заохочення та підтримки діяльності працівників галузі представникам творчої інтелігенції області щороку призначаються стипендії, 86 працівників культури та мистецтва мають почесні звання.

Щороку закладами культури і мистецтва проводиться різнопланова культурно-мистецька та освітня робота.

Хореографічна освіта є відносно самостійною керованою системою цілеспрямованого духовного розвитку особистості за допомогою засвоєння знань та формування умінь і навичок. Вона невід'ємна складова частина системи більш високого порядку – вищої професійної освіти. Сучасний стан вищої школи вимагає творчої активізації навчального процесу та всебічного впровадження інноваційних методик у систему підготовки спеціалістів вищого рівня.

При Херсонському педагогічному інституті (нині Херсонський державний університет) у 1999 році розпочала свою діяльність кафедра хореографії факультету культури і мистецтв, яка 1 вересня 2008 року на підставі рішення вченої ради Херсонського державного університету на базі кафедри хореографії було створено дві кафедри: народносценічної, сучасної

хореографії та кафедру класичної хореографії та методики викладання.

Головні завдання, які ставить перед собою професорсько – викладацький склад обох кафедр – це сприяння навчальній, науковій, творчій діяльності; сприяння створенню відповідних умов для навчально-виховного процесу; проведення наукових, творчих заходів, свят; організація співробітництва із творчими колективами Херсонщини та інших міст України; сприяння працевлаштуванню студентів; участь у формуванні контингенту I та V курсів під час профорієнтаційних заходів та вступної кампанії, забезпечення виконання студентами Статуту ХДУ, Правил внутрішнього розпорядку ХДУ.

Впродовж багатьох років на кафедрах проводиться значна робота з упорядкування та удосконалення науково-дослідної роботи студентів під керівництвом викладачів-наставників.

На кафедрах створені творчі хореографічні ансамблі: Народний ансамбль танцю «Чубарики» (художній керівник – заслужений працівник культури України, професор В. Чуба), Народний ансамбль танцю «Ладовиця» (художній керівник – доцент В. Васяк), Народний художній колектив ансамбль танцю «Сузір'я» (художній керівник – заслужений працівник культури України, доцент А. Рехліцька).

На кафедрах працює дві студентські проблемні групи. Перша – з вивчення історії розвитку хореографічного мистецтва на Херсонщині (2004 р.). В результаті даної роботи студентів та викладачів планується випуск альманаху «Хореографічні колективи Херсонщини». Друга - науково-творча група. Основний напрямком роботи даної групи – впровадження в навчальний процес сучасних напрямків хореографічного мистецтва, які мало використовуються в практичній роботі. Також ведеться робота по підготовці творчої постановочної роботи з використанням хореографії постмодернізму. Результатами науково-творчої роботи є творчий модуль державного екзамену освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Основою робіт є драматургія побудована на культурологічному світовідчутті студентів, в яких систематизувалися знання, отримані в процесі вивчення курсу «Мистецтво

балетмейстера» та занять проблемно-творчої групи, на основі сюжетів літературних творів.

Протягом навчання майбутні викладачі мистецьких дисциплін напряму підготовки 6.020202 Хореографія*. Спеціалізація: художня культура, народно-сценічна хореографія, сучасна хореографія; напряму підготовки 0202 Мистецтво. Спеціальність: 7.02020201 Хореографія. Спеціалізація: художня культура, народно-сценічна хореографія, сучасна хореографія; напряму підготовки 0202 Мистецтво. Спеціальність 8.02020201 Хореографія опановують основи загальнотеоретичних дисциплін в обсязі необхідному для розв'язання педагогічних, творчих, науково-методичних і організаційно-управлінських завдань, історію українського та світового хореографічного мистецтва, теорію класичного, народно-сценічного, українського народного, сучасного бального, сучасного танцю, історію та теорію української і зарубіжної культури, основи педагогічної майстерності і сценічної культури, теорію та історію загальної, соціальної, вікової психології, методику виховної роботи, основи права та наукової організації праці, методику побудови уроку з хореографічних дисциплін, принципи роботи балетмейстера-постановника, балетмейстера-репетитора, балетмейстера-педагога, еволюційний розвиток та сучасний стан танцювального мистецтва історико-етнографічних регіонів України.

Херсонське училище культури – вищий навчальний заклад з підготовки молодших спеціалістів в галузі культури, створений у 1944 році, як технікум політ освіти з відділеннями бібліотечної та клубної роботи, пізніше технікум був перейменований в культурно – освітнє училище, а з 1990 року в училище культури.

Високий рівень підготовки педагогів вивів училище на I – II рівень кращого навчального закладу України, а 2005 рік приніс колективу училища звання лауреата в рейтингу популярності «Золота фортуна – 2005»

Хореографічний ансамбль «Тронка», засновником якого є Заслужений працівник культури України Величко О.Г., а нині ним керує В.М. Кізяком, був

неоднаразовим переможцем обласного конкурсу хореографічних колективів Херсонщини «Весняні візерунки». Брав участь у творчих звітах області на сцені Національного Палацу мистецтв «Україна» у м. Києві, став Дипломантом I – го (2003 р.) та III (2011 р.) Всеукраїнського фестивалю – конкурсу народної хореографії імені Павла Вірського.

Багатьом викладач училища за високу творчо – педагогічну діяльність присвоєно звання: Заслужений діяч мистецтв України, а саме: Т.Ф. Ерліх – засновнику професійної хореографічної освіти на Херсонщині, О.Г. Величко – художньому керівнику Херсонського училища культури, у минулому художньому керівнику заслуженого ансамблю танцю «Світанок» Херсонського Палацу культури суднобудівників.

Гордістю училища є випускники минулих років, які мають високі урядові нагороди. Це Заслужені працівники культури України: О.М. Ступаков – засновник славнозвісного ансамблю танцю «Молодість» Ново – Каховського міського Палацу культури; Н.І. Сергеева – керівник народного ансамблю танцю «Надія» Каховського міського Палацу культури молоді та спорту; О.І. Сергеев – колишній директор Каховського Палацу молоді та спорту, І.В. Іванушкіна – керівник народного танцю «Любисток» та зразкового ансамблю танцю «Веселка» Цюрупинського Центру культури та дозвілля; І. Пашко-Васюкевич – у минулому керівник зразкового ансамблю танцю «Іскра» Херсонського Палацу культури суднобудівників, нині керівник ансамблю класичного танцю «Дніпряночка» Дніпровського Центру дитячої та юнацької творчості м. Херсона; Народна артистка України Л.Є. Сідошенко – у минулому керівник зразкового ансамблю танцю «Веселі чобітки» Палацу дитячої творчості м. Херсона, нині режисер Всеукраїнського фестивального Центру у м. Київ.

Висновки... Таким чином органічний зв'язок з історією народу, його мовою, культурними і побутовими традиціями, з народним мистецтвом, ремеслами і промислами забезпечує духовну єдність та спадкоємність поколінь. Танець як мистецька дія не може бути беззмістовним, безідейним, бо він, як й

інші види мистецтва, сприяє вивченню дійсності, допомагає формуванню національної свідомості та культури, зокрема регіональної.

Література:

1. Мурзина И.Я. Региональная культура как предмет философско-культурологического исследования/И.Я.Мурзина//Известия Уральского государственного университета. – 2004. - № 29. – С.86 – 97

2. Островська М.Г. Регіональна культура як структуроутворюючий елемент національної культури/М.Г.Островська//Вісник КНУКіМ «Мистецтвознавство».- 2010. - №4. – С.124 – 129

3. Підлипська А.М. Тенденції розвитку наукових досліджень у галузі хореографічної культури/А.М.Підлипська//Вісник КНУКіМ «Мистецтвознавство». - 2011. - №4. – С.154 – 159

4. Спиридонова А.В. Региональная культура: диалектика локального и универсального (на материале Восточного Забайкалья)/А.В. Спиридонова: автореферат на соискание учёной степени кандидата культурологии: - Ч., 2007. – 20 с.

5. Степанюк І.В. Хореографічна освіта як чинник формування національної свідомості/І.В.Степанюк//Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л.Українки. –2011. - №4. – С.118-121

Білоусенко І.В. Професійна хореографічна освіта Херсонщини як елемент регіональної культури: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції [«Професійно-мистецька школа у системі національної освіти України»]. – Запоріжжя: Дніпровський металург, 2012. – С. 45-50